

DNTs høringsuttalelse til NOU 2018:11

27. februar 2019

Ny fjellov

Den Norske Turistforening (DNT) er landets største friluftslivsorganisasjon med mer enn 315 000 medlemmer. DNTs 57 selvstendige medlemsforeninger eier og driver til sammen mer enn 550 turisthytter over hele landet og merker mer enn 22 000 km. med turstier. Mange hytter og stier ligger i statsallmenning og mange av tomtene festes av Statskog. DNTs hovedoppgaver er å legge til rette for å få flere mennesker ut på tur og ta vare på natur og kultur for fremtidige generasjoner.

Bakgrunn

Statsallmenningsutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 4. mars 2016 med mandat å lage forslag til en ny lov om statsallmenningene. Utvalget la fram sin utredning 22. juni 2018; NOU 2018:11 Ny fjellov, der de foreslår en ny lov til erstatning for lov 6. juni 1975 om rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (Fjelloven) og lov 19. juni 1992 om skogsdrift i statsallmenningene (Statsallmenningsloven).

Kommentarer til forslagene

Utvalgets utredning er omfattende og tar opp en rekke problemstillinger. DNT vil i denne uttalelsen først og fremst ta opp de problemstillingene og forslagene vi mener er særlig relevant for friluftslivet.

Vi mener flertallsforslagene i all hovedsak vil:

- styrke det lokale selvstyret og innebære overføring av oppgaver fra statlig til lokalt folkevalgt nivå
- legge til rette for mer lokal verdiskaping basert på ressursene i statsallmenningene
- bidra til bedre folkehelse og bevaring av viktige tradisjoner for jakt, fiske og friluftsliv
- videreføre Statskog SF som grunneier i statsallmenningene og skille rollen til staten som eier og som myndighet i statsallmenningene slik at Statskog rendyrker rollen som grunneier

Kommentarer til enkeltforslag

Formålsparagrafen

Flertallet foreslår følgende som formålsparagraf i ny fjellov:

§ 1-1 Formål

Denne lova har til formål å legge til rette for ein berekraftig bruk av statsallmenningane, til beste for dei med allmenningsrett, for samisk reindrift, for allmenningsbygdene og for allmenta.

Bruk og styring av statsallmenningane skal skje slik at allmenningsbruk, medrekna jakt og fiske for innanbygdsbuande, og samisk reindrift kan utøvast slik bruksrettshavarane og reindriftha har rett til. Statsallmenningane skal også brukast slik at tilgangen til jakt, fiske og friluftsliv blir sikra for allmenta.

DNT mener det er viktig sikre allmennhetens tilgang til jakt, fiske og friluftsliv. Vi støtter derfor flertallets forslag til formålsparagrafen som vi mener vil sikre dette.

Salg av statsallmenningsareal

Det var bred enighet i utvalget om at statsallmenningene skal forvaltes i et svært langsiktig perspektiv. Derfor bør en ny fjellov videreføre et generelt forbud mot salg av statsallmenningsareal for å bevare statsallmenningene som store, udelte eiendommer. Dette er viktig både for de jordbruksberettigede, for reindriftha og for jakt-, fiske- og friluftinteressene.

Store, udelte naturområder har også en verdi i seg selv. Dagens ordning med åpning for utleie av areal og enkelte unntak for salg, videreføres.

DNT mener det er viktig å bevare statsallmenningene som store udelte eiendommer, og støtter derfor flertallet som ikke ønsket å åpne for mer salg.

Jakt, fiske og friluftsliv

Statsallmenningene har stor betydning for befolkningens tilgang til jakt, fiske og friluftsliv. Fjellstyrene bidrar ved sine rimelige og godt tilrettelagte tilbud til at mange kommer seg ut og kan høste av naturressursene, noe som bidrar til god folkehelse og trivsel. Det er bred enighet om at en ny fjellov bør sikre og utvikle dette videre. Flertallet støtter en videreføring av dagens regime for jakt og fiske i statsallmenningene, herunder ordningen med prisrammer.

DNT mener det er viktig å gi allmennheten tilbud om gode og rimelige muligheter til jakt, fiske og friluftsliv, og støtter flertallets forslag om videreføring av dagens ordning.

Fordeling av grunneierinntekter

DNT ønsker ikke å uttale seg om finansieringsmodeller men understreker at det i tillegg til en bærekraftig lokal forvaltning med et kompetent lokalt fjelloppsyn, også er nødvendig å rendyrke Statskog sin rolle som grunneier og aktør i forvaltningen av skogen utenfor statsallmenning med virkesrett. Staten må sikre en grunnfinansiering som ivaretar begge systemene på en god måte.

Lokalt selvstyre med god bredde

Det er bred enighet i utvalget om økt lokalt selvstyre. Det må sikres grunnlag for en lokal forvaltning som er rustet til å forvalte og balansere de ulike interesser og rettigheter. Fjellstyret med lokaldemokratisk forankring, er avgjørende for å oppnå dette. Flertallet foreslår en modell der fjellstyrene fortsatt skal oppnevnes av kommunestyret, men der rettighetshaverne skal ha mulighet til å nominere sine representanter i fjellstyret. Som hovedregel mener flertallet at det skal være fem representanter i styret, der minst én skal representere jakt-, fiske-, friluftslivs- og allmenne interesser.

DNT mener det er viktig med lokal forankring og at det er avgjørende at jakt, fiske og friluftslivsinteressene er representert i fjellstyret. DNT vektlegger særlig at «statsallmenningane er eit fellesgode, og at fjellstyret tek vare på interesser langt ut over bruksrettane». Flertallet mener det skal være minst to representanter med jordbrukstilknyttede bruksrettigheter hvilket betyr at de private brukerinteresser kan ende opp med flertall i styret – det svarer ikke på målsettingen om å være et forvaltningsorgan.

DNT støtter derfor mindretallet som mener det alltid skal være to representanter med jordbrukstilknyttede bruksrettigheter, og viser særlig til hensynet til balanse mellom de ulike interessene i allmenningene.

DNT mener at to representanter skal representere jordbrukstilknyttede rettigheter, to representanter skal representere jakt-, fiske- og friluftslivsinteresser og en representant skal representere allmenne interesser.

Oppsyn i statsallmenningene

Fjellstyrenes ansatte er viktige for en forsvarlig og effektiv administrasjon av, og oppsyn med statsallmenningene. En ny fjellov bør sikre grunnlag for at fjellstyrene kan ha en lokal administrasjon med riktig kompetanse og tilstrekkelig kapasitet. Det er flertall for at en videreføring av fjellstyrenes ansatte (Fjellopsynet) som et helhetlig oppsyn i statsallmenningene er riktig for å bidra til dette.

Flertallet foreslår at ordningen som er nå, i all hovedsak bør føres videre med presiseringer. Fjellopsynet må samarbeide med Statens naturoppsyn (SNO) slik at man sikrer en helhetlig forvaltning av verneområdene. Ordningen med eget oppsyn i statsallmenningene bør fortsette, og SNO kan fortsette med å kjøpe tjenester fra fjellstyrene. Slik kan en utnytte kompetansen i fjellopsynet, og ikke minst sikre lokal forankring for oppsynet. Ordningen sikrer at statsallmenningene fremdeles har et feltapparat med nær tilknytning til områdene, og at dette apparatet har god lokalkunnskap.

At fjellstyrene har et eget oppsynsapparat sikrer et tilstedeværende oppsyn på statsallmenningene. At de tilsette i fjellstyrene løser oppgaver for flere når de er i felt, er kostnadseffektivt for staten og vesentlig for at fjellstyrene kan ha et apparat av tilsette som igjen er en viktig forutsetning for en lokal, kompetent og effektiv forvaltning av statsallmenningene. Det er hensiktsmessig at fjellopsynet kan utføre flere oppgaver når de er i felt. En slik løsning gir også en miljøgevinst med redusert ferdsel i sårbare områder fordi fjellopsynet uansett utøver andre oppgaver i de samme områdene.

DNT mener det er viktig med et lokalt forankret oppsyn i samarbeid med SNO, og støtter derfor flertallets forslag.

Grunnfinansiering av fjellstyrene

Fjellstyrene leverer en rekke viktige samfunnsgoder. Fjellstyrene legger til rette for et allment friluftsliv og tilbyr jakt og fiske til allmennheten, både for de som bor i områdene og for andre. Allmenningene er viktige friluftsområder for betydelige befolkningsgrupper. Den tilrettelegging for et aktivt friluftsliv som gjøres av fjellstyrene, kommer mange grupper innenfor friluftslivet til gode. Eksempelvis kan nevnes tilbudet om leie av hytter/koier, båtutleie, tilrettelegging i form av klopper/broer, hundetreningsområder, tilrettelagt informasjon om områdene og mulighetene for friluftsliv og tilbud om arrangementer og opplæring, gjerne i samarbeid med andre som eksempelvis frivillige organisasjoner. Tilbudet i statsallmenningene bidrar til å aktivisere store befolkningsgrupper, samtidig som det er et betydelig potensial for å nå ut til flere og nye grupper. Det er flertall i utvalget for at fjellstyrenes ivaretagelse av viktige samfunnsgoder bør gjenspeiles i en statlig grunnfinansiering av fjellstyrenes virksomhet.

DNT mener det er viktig med grunnfinansiering av fjellstyrenes virksomhet og støtter flertallets forslag.

Fellesorganisasjon for fjellstyrene

Utvalget foreslår at det skal opprettes en fellesorganisasjon for fjellstyrene, i hovedsak en videreføring av dagens ordning. Det er store krav til profesjonalitet i driften av fjellstyrene. Fellesorganisasjonen skal være felles talerør og et faglig kompetansesenter for fjellstyrene, og skal rettlede disse i arbeidet og i økonomiforvaltningen. Flertallet i utvalget foreslår at fellesorganisasjonen skal finansieres av fjellstyrene og grunneierfondet.

DNT mener det er viktig med et fellesorgan for fjellstyrene men tar ikke stilling til hvordan dette skal finansieres.

Jordbrukstilknyttede bruksretter

Loven må sikre rammer som ivaretar de jordbrukstilknyttede bruksrettene. Disse rettighetene har stor verdi for den enkelte gårdbruker, for lokalt næringsliv ellers og dermed for bosetning i allmenningsbygdene. Viktige jordbrukstilknyttede bruksretter er bl.a. beite, setring, tilleggsjord og hogst. Bruksrettene må også kunne utvikle seg dynamisk med «tida og tilhøva». Flertallet i utvalget mener at det dynamiske elementet nettopp skal åpne for nye bruksmåter der andre ikke lenger blir brukt. Nye bruksretter kan både oppstå ved en gradvis utvikling fra en etablert bruksrett, men også ved at ressursene i statsallmenningen blir brukt på en ny måte som kan støtte opp under jordbruksdrifta og gi ny inntekt til garden. Flertallet oppfatter derfor f.eks. tilleggsjord og utnyttning av vannkraft til visse formål, som en bruksrett. En slik dynamisk utvikling av bruksrettene er nødvendig for å gi næringen utviklingsrom og for at verdien i bruksrettene skal opprettholdes.

DNT støtter prinsipielt flertallet i dette. Støtten gjelder ikke utbygging av vannkraft annet enn til eget bruk, som er mest aktuelt i forbindelse med seterdrift.

Utleie av seterhus

DNT støtter forslaget om at seterhus både på setre som er i bruk og på setre som ikke er i bruk fortsatt kan leies ut slik at det kan komme allmenheten til gode.

Utleie til for eksempel turistforeninger, turlag og andre relevante frivillige organisasjoner er positivt av flere grunner. Det vil blant annet gjøre at mange får glede av stedet og vil sikre at husene bli godt vedlikehold.

Loven setter imidlertid fortsatt begrensning på utleie i ti år. Dette gjør det umulig å søke spillemidler som jo stiller krav om minimum 30 års leietid.

DNT støtter forslaget om at det er mulig å leie ut seterhus til allmenheten, men ber om at en utvidelse til 30 år når det leies ut til turistforeninger eller andre lag og foreninger som sikrer allmennheten tilgang.

Oppsummering/konklusjon

For DNT er det viktig at en ny fjellov ivaretar allmennhetens interesser. Dette innebærer blant annet at:

- formålsparagrafen sikrer allmennhetens bruk av statsallmenningene til jakt, fiske og annet friluftsliv,
- lokalt selvstyre der jakt-, fiske- og friluftslivsinteressene blir representert i de framtidige fjellstyrene,
- statsallmenningen forblir store sammenhengende naturområder, og at det ikke åpnes for mer salg av grunn, og
- seterhus bør kunne leies i 30 år til organisasjoner, lag og foreninger som sikrer allmennhetens bruk.

For mer informasjon, ta kontakt med generalsekretær Dag Terje K Solvang på mobil 913 38 853 eller epost dag.terje.solvang@dnt.no